

ENERGY SAVING IN GEORGIA AND THE WORLD EXPERIENCE

Makvala Zaridze
DAUG, PhD student

RESUME

The energy efficiency and energy saving are characteristic of the developed society. When economically consuming energy, the state funds are enriched. There is a significant potential for increasing the energy efficiency in Georgia. The necessity of improving the legislative normative base, regulating these issues and the necessity of developing a long-term strategy for the country has emerged today.

It is important that the State of Georgia will carry out the measures aimed at the long-term period of utilization of renewable sources of energy. At the same time, the necessity of civil sector involvement in the solution of these problems was identified. Every citizen's duty is to take active part and take its share of responsibility for Georgia's sustainable and energy-efficient future.

The effective energy use allows us to reduce the energy demand, resulting in the reduction of environmental pollution. In addition, the energy efficiency promotes not only the energy security of the country, but also the economic growth.

Key words: Energy Efficiency, Energy Saving, Energy, Energy Security, Renewable Energy, USA, EU, Japan.

მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდამჭერი პოლიტიკა საზღვარგარეთის ქვეყნებში

მარიკა ოქრომჭედლიძე,
სტუდენტორანტი

რეზიუმე

სტატიაში საკითხი განხილულია სხვადასხვა ქვეყნების ქრილ-ში. განვითარებული ქვეყნების მაგალითებად წარმოდგენილია აშშ, გერმანია, დიდი ბრიტანეთი, ესპანეთი, საფრანგეთი და იაპონია. პოსტსოციალისტურ ქვეყნების მაგალითებად კი – აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნები და ზოგიერთი პოსტსაბჭოთა ქვეყანა (ბელორუსი, აზერბაიჯანი, რუსეთი და სხვა).

გაკეთებულია დასკვნა იმის შესახებ, რომ ყველა ქვეყნის მთავრობა მხარს უჭერს მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებას.

საკვანძო სიტყვები: მცირე ბიზნესი, საშუალო ბიზნესი, სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერა, განვითარება, დაბეგვრა, დაკრედიტება, საკონსულტაციო მომსახურება.

ძირითადი ტექსტი

შესავალი

კაცობრიობის მთელი ისტორია დაკავშირებულია ბიზნესთან. თვით პირველყოფილ თემშიც კი იყვნენ ადამიანები, რომლებისთვისაც დამახასიათებელი იყო გარკვეული სამეწარმეო აქტივობა. მონათმფლობელურ საზოგადოებაში სამეწარმეო საქმიანობა კიდევ უფრო აქტუალური და მოთხოვნადი გახდა, შემდეგ კი მან განვითარების პიკს მიაღწია. ევროპაში თვითრეგულირებად ბიზნესს თითქმის ათასწლოვანი ისტორია აქვს. შემდეგ იგი გავრცელდა ამერიკის კონტინენტზე და აზიის ქვეყნებში.

დღეს, მსოფლიოს ყველა ქვეყნის ხელისუფლება მხარს უჭერს ბიზნესის, კერძოდ, მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებას. იგი წარმოადგენს ეკონომიკის განვითარების ხერხემალს მოსახლეობის მასიური დასაქმების ადგილს და მათი შემოსავლიანობის ამაღლების წყაროს.

1. მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარება და მხარდაჭერა განვითარებას კავშირებში

მსოფლიოში ყველაზე მაღალგანვითარებული ქვეყანა არის ამერიკის შეერთებული შტატები.

ამერიკის შეერთებულ შტატებში 1942 წელს მიიღეს კანონი მცირე ბიზნესის შესახებ“, შექმნილია მცირე ბიზნესის ადმინისტრაცია. მცირე ბიზნესის განვითარება აშშ-ში ჯერ კიდევ XX საუკუნის 30-იან წლებიდან, ანუ „დიდი დეპრესიის“ წლებიდან დაიწყო. დღეისათვის აშშ-ში 27 მლნ მცირე საწარმოა, მათგან 6 მლნ საწარმოში საშუალოდ 20-მდე ადამიანი მუშაობს.

აშშ-ში მცირე საწარმოთა რიცხვი მუდმივად იზრდება, 80-იან წლებში ამერიკაში მხოლოდ 13 მლნ მცირე საწარმო იყო გახსნილი (მათგან ყველაზე მეტი ვაჭრობაში, საზოგადოებრივ კვებაში და მომსახურების სფეროში).

ამერიკის შეერთებულ შტატებში სამუშაო ადგილების 75%-ს მცირე და საშუალო საწარმოები ქმნიან [1, გვ. 5].

აშშ-ს მცირე ბიზნესის ადმინისტრირების სააგენტო, რომელშიც 3700 ადამიანი მუშაობს, სამთავრობო დონეზე იცავს მცირე და საშუალო საწარმოს ინტერესებს. მას ყველა შტატში და 90 მსხვილ ქალაქში გახსნილი აქვს განყოფილება 30-40 კაცის შემადგენლობით. ყველა ისინი ჩართული არიან ერთიან კომპიუტერულ ქსელში, რის შედეგადაც სააგენტო ადვილად ახერხებს მათ საჭიროებებზე ოპერატიულ რეაგირებას. მცირე და საშუალო საწარმოებთან მიმართებაში სააგენტო ახორციელებს შემდეგ ფუნქციებში თანადგომას [2]:

1. საქონლის შესყიდვების სფეროში სახელმწიფოსთან ხელშეკრულების დადება.

2. კაპიტალზე ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა (დაფინანსება-სუბსიდირება, კრედიტების აღებაში თავდებობა, შეღავათიანი სესხების გაცემა და ა. შ.).

3. სამეწარმეო განათლების ამაღლებაში ხელშეწყობა (ტრენინგები, კონსულტაციები).

4. ადვოკატურა (მცირე და საშუალო საწარმოთა ინტერესების დაცვა სასამართლოსა და პროკურატურაში).

აშშ-ში მცირე საწარმოები რაიმე განსაკუთრებული შეღავათიანი რეჟიმით არ იბეგრებიან. ერთადერთი გადასახადი, რომლის გადახდისაგანაც ისინი თავისუფალი არიან, არის გადასახადი კაპიტალის ნამატზე, ანუ დივიდენდზე, ანდა შემოსავალზე აქციების გაყიდვიდან. რადგან ამერიკაში დიფერენცირებულია მოგების გადასახადის განაკვეთი და იგი მოგების სიდიდეს უკავშირდება, მცირე და საშუალო საწარმოებს ნაკლები გადასახადის გადახდა უწევთ მსხვილ საწარმოებთან შედარებით. მაგალითად, როცა საწარმოს მოგება არ აღემატება 50000 აშშ დოლარს, ის იხდის მხოლოდ 15% გადასახადს, ხოლო, თუ აღემატება 10 მლნ აშშ დოლარს, ის იხდის 35%-ს. პირველი, მცირე საწარმოა, მეორე მსხვილი საწარმო.

დიდ ბრიტანეთში შექმნილია მცირე საწარმოთა განვითარების სამსახური. იგი მონოდეებულია უზრუნველყოს მცირე საწარმოთა პოტენციალის სრული გამოვლენა, გამოხატოს და დაიცვას მათი ინტერესები ადგილობრივ და ცენტრალურ ორგანოებში.

დიდ ბრიტანეთში მცირე და საშუალო საწარმოთა რიცხვი 2,6 მლნ-ია. მათ მიერ გამოშვებული პროდუქცია მთლიანი შიდა პროდუქტის 53%-ს შეადგენს. მცირე ბიზნესში დასაქმებულია 13,6 მლნ კაცი, ანუ დასაქმებულია 49%.

დიდი ბრიტანეთში ბიზნესი მცირეს მიეკუთვნება, ძირითადად, დასაქმების მაჩვენებლით. ერთ საწარმოსთვის იგი 50 კაცს შეადგენს.

დიდ ბრიტანეთში სახელმწიფოს მხრიდან მცირე და საშუალო ბიზნესისადმი თანადგომა გამოიხატება ტექნოლოგიების და ინფორმაციის მიწოდებაში, კონსულტაციებში, ბიუჯეტიდან სუბსიდირებაში, მუშაკთა კვალიფიკაციის ამაღლების დაფინანსებაში და ა. შ.

დიდი ბრიტანეთის მცირე საწარმოებს გარკვეული შეღავათები აქვთ აღრიცხვა-ანაგრიშებაში და საგადასახადო საქმეში. თუ მათი წლიური შემოსავალი 15 000 ფუნტ სტერლინგზე ნაკლებია, მაშინ ისინი ადგენენ მარტივ საგადასახადო დეკლარაციას. მცირე საწარმოებს უფლება აქვთ დასაბეგრი ბაზიდან გამოქვითონ ახ-

ალი შენობის და ნაგებობის ღირებულების 40% (ეს ეხება საწარმოებს, რომელთა ბრუნვა არ აღემატება 11,2 მლნ ფუნტ სტერლინგს). თუ აქტივების ღირებულება არ აღემატება 2,8 მლნ ფუნტ სტერლინგს, მაშინ, საწარმოს შეუძლია მაღალტექნოლოგიური პროდუქციის შეძენისთვის განეული თანხები მთლიანად ჩამოწეროს და ა. შ.

ბრიტანეთის მთავრობის და საზოგადოების ერთობლივი ძალისხმევის შედეგად, ბრიტანეთის მცირე საწარმოები ყველაზე საიმედო არიან ევროპაში. აქ რეგისტრირებული მცირე საწარმოების 90%-ზე მეტი ერთ წელიწადზე მეტ ხანს ფუნქციონირებს, ხოლო 70% სამი და მეტი წლის განმავლობაში [3].

მცირე მენარმეობას **საზრანგეთის** ეკონომიკაშიც წამყვანი პოზიციები უჭირავს. აქ უპირატესად იგი განვითარებულია მანქანათმშენებლობაში, კვების მრეწველობაში, ხე-ტყის გადამუშავებაში. მცირე მენარმეობაში დასაქმებულია საფრანგეთის შრომითი რესურსების 50% [4, გვ. 89].

მცირე მენარმეობის მხარდასაჭერად საფრანგეთის სახელმწიფომრავალ ღონისძიებასატარებს. მათ შორის განსაკუთრებით აღსანიშნავია შეღავათიანი დაბეგვრა და დაკრედიტება. ამ ქვეყანაში მცირე მენარმეობის დასაკრედიტებლად შექმნილია სახელმწიფო და ნახევრადსახელმწიფო საფინანსო ინსტიტუტები, რომელთა მიერ გაცემული კრედიტები გაცილებით იაფია, მცირე საწარმოები სარგებლობენ საშემოსავლო და დამატებული ღირებულების გადასახადებში შეღავათებითაც [4, გვ. 89]. საფრანგეთში სტატუსმინიჭებულ მცირე საწარმოს გადახდება 19%-იანი გადასახადი, მაშინ როცა, მისი სტანდარტული განაკვეთი 33%-ია.

გერმანია მენარმეთა ფენის ჩამოყალიბებას ყოველთვის უწყობდა ხელს. მცირე და საშუალო ბიზნესის განსავითარებლად მას მოქმედებაში 500-ზე მეტი პროგრამა აქვს. ამ პროგრამებით ბიზნესის მხარდაჭერა გამოიხატება [5]:

- სახელმწიფო საინვესტიციო წანამატიტ;
- სახელმწიფო სუბსიდირებით;
- შეღავათიანი კრედიტის გაცემით (საკრედიტო სუბსიდია).

საინვესტიციო წანამატი გერმანიაში არ იბეგრება. შეღავათიანი კრედიტი ან დაბალ პროცენტია, ან გაიცემა ხანგრძლივი პერიოდით და პირველი ორი წელი თავისუფალია ყველანაირი გადასახადისგან, ან კრედიტის დაბრუნების შესაძლებლობა დროის თვალსაზრისით არ არის შეზღუდული.

ესპანეთში შემუშავებულია მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარების მრავალი პროგრამა. მენარმე პირველი 5 წლის განმავლობაში არ იხდის გადასახადებს, აგრეთვე შეუძლია ისარგებლოს უვადო კრედიტით. ესპანეთში განსაკუთრებულად ხელს უწყობენ ისეთ მცირე საწარმოებს, რომელთა არსებობა ხელს უწყობს ნაკლებად განვითარებული რეგიონების წინსვლას [1, გვ. 45].

მცირე მენარმეობის განვითარების მაღალი დონით გამოირჩევა **იაპონია**. ამ ქვეყანაში მცირე მენარმეობაზე მოდის სამრეწველო პროდუქციის 55%, ექსპორტის 40%. მცირე საწარმოები საშუალოთი უზრუნველყოფენ დასაქმებულთა 80%-ს.

იაპონიაში არსებობს სამთავრობო დაწესებულება – „მცირე ბიზნესის საფინანსო კორპორაცია“, რომელიც მცირე ფირმებს აძლევს შეღავათიანი სარგებლის კრედიტს — არაუმეტეს 5% ნელინადში [4, გვ. 89].

2. მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარება და მხარდაჭერა ყოფილ სოციალისტურ ქვეყნებში

აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში – პოლონეთში, ჩეხეთში, უნგრეთში, რუმინეთში, ბულგარეთში, სლოვაკეთში – მათი საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის დღიდან ინტენსიურად დაიწყო მცირე და საშუალო მენარმეობის განვითარება. ეს სფერო გახდა მათი ეკონომიკის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სექტორი. სახელმწიფოები აქტიურად უჭერენ მათ განვითარებას მხარს. **პოლონეთში** ფუნქციონირებენ რეგიონული განვითარების ფონდები. ისინი გასცემენ მცირე და საშუალო საწარმოების გარანტიებს სესხის აღებისთვის, იძლევიან სხვადასხვა კონსულტაციებს. **ჩეხეთში** შექმნილია რეგიონული საინფორმაციო-საკონსულტაციო ცენტრები. ისინი ეწევიან ანალიტიკურ მომსახურებას, საგადასახადო

კონსულტირებას, სესხის ასაღებად დოკუმენტების მომზადებას და სხვას. **რუმინეთში** ჯერ კიდევ 1980 წელს მიიღეს კანონი მცირე მენარმეობის განვითარების შესახებ“, ხოლო **ბულგარეთში** 1984 წელს შეიმუშავეს მცირე და საშუალო საწარმოების დაჩქარებული განვითარების პროგრამა [4, გვ. 91].

პოსტსაბჭოთა ქვეყნებიდან საინტერესოა რუსეთის, აზერბაიჯანის, ბელორუსიის და სხვათა მაგალითი. **რუსეთში** შექმნილია მცირე და საშუალო მენარმეობის განვითარების სააგენტო, მცირე მენარმეობის განვითარების ასოციაცია და მცირე მენარმეობის განვითარების ფონდი. სააგენტოს აქვს 50-ზე მეტი რეგიონული განყოფილება, რომლებიც განიხილავენ საინვესტიციო პროექტებს, უწევენ მენარმეებს კონსულტაციებს, ახორციელებენ აუდიტორულ მომსახურებას, ეხმარებიან კონტრაქტების დადებაში, აღმოუჩენენ დახმარებას სამართლებრივ საკითხებში [6]. **აზერბაიჯანში** ფუნქციონირებს 40-ზე მეტი საკონსულტაციო ცენტრი. **ბელორუსიაში** გახსნილია „ბელბიზნესცენტრი“ თავისი მრავალრიცხოვანი ფილიალებით, რომლებიც კონსულტაციებს აძლევენ პოტენციალურ მენარმეებს ბიზნესის დაწყების, სერტიფიცირების და დაბეგვრის საკითხებში. ეს ცენტრი სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ფინანსდება.

საერთოდ, თითქმის ყველა პოსტსოციალისტური ქვეყნებისთვის დამახასიათებელია დაბეგვრის სპეციალური შეღავათიანი გამარტივებული რეჟიმის შემოღება, რომელიც მცირე საწარმოებისთვის ფიქსირებული გადასახადის შემოღებაში გამოიხატება. ჩვენს გარდა იგი შემოიღო 8 ქვეყანამ – აზერბაიჯანმა, უნგრეთმა, ბულგარეთმა, სომხეთმა, ყაზახეთმა, ლიტვამ და მოლდოვამ (ცხრილი 1).

უნდა აღვნიშნოთ, რომ პოსტსოციალისტური ქვეყნების მცირე მენარმეებში ფიქსირებული გადასახადი დიდი მონონებით სარგებლობს. ეს იმითაა გამოწვეული, რომ მცირე მენარმეებს აქვთ დაბალი სამენარმეო ცოდნა (ან საერთოდ არა აქვთ იგი, რადგან სოციალისტურ სისტემაში იგი არ ისწავლებოდა), და თუ მსხვილ საწარმოს დარად დაიბეგრებიან, მათ დასჭირდებათ კონსულტანტების აყვანა-დაქირავება, რაც დამატებით ხარჯებს უკავშირდება.

ცხრილი 1

**ფიქსირებული გადასახადით მცირე საწარმოთა დაბეგვრა
პოსტსოციალისტურ ქვეყნებში [7, გვ. 4].**

ქვეყანა	გადასახადის სახე	შინაარსი
სომხეთი	ფიქსირებული	დაუნესდა 30 კვმ ფართობის ნაკლებ საწარმოს – სალონს, ვაჭრობას, გზის სადგურებს
აზერბაიჯანი	გადასახადი მთლიან ბრუნვაზე	დაუნესდა 2% გადასახადი მთლიანი ბრუნვიდან იმ საწარმოებს, რომელთა ბრუნვა არ აღემატება დაბეგვრიდან გათავისუფლებული მინიმალური ხელფასის 300 მაგ ოდენობას
ბელორუსი	ფიქსირებული	დაუნესდა 25 კვმ ფართობის მფლობელს საზღვრებში, გამოფენებზე და ბაზრობებზე მოვაჭრეებს
ბულგარეთი	ფიქსირებული	დაუნესდა ინდმენარმეებს 75 000 ლევ- ზე ნაკლები წლიური ბრუნვისას
უნგრეთი	ფიქსირებული	მიეცათ არჩევანი მცირე საწარმოებს ფიქსირებულ გადასახადსა და ჩვეულებრივ გადასახადს შორის
ყაზახეთი	ფიქსირებული	მიეცათ მცირე საწარმოებს არა უმეტეს დასაქმებული 15 კაცისა და ბრუნვით 4,5 მლნ ტენგესი
ლიტვა	ფიქსირებული	მიეცათ არჩევანის უფლება ფირმებს, რომელთა შემოსავალი წელიწადში 26 000 დოლარზე ნაკლებია
მოლდოვა	ფიქსირებული	მიეცათ ინდმენარმეებს, რომლებიც შეიძენენ ყოველთვიური გადახდის პატენტს

დასკვნა

საზღვარგარეთის ქვეყნებში მცირე და საშუალო ბიზნესის გან-
ვითარების ანალიზმა გვიჩვენა, რომ იგი უფრო განვითარებულია
ეკონომიკურად ძლიერ ქვეყნებში, ვიდრე პოსტსოციალისტურ
ქვეყნებში, ამას თავისი ობიექტური მიზეზები აქვს. ამის მიუხე-
დავად, ყველგან, მას დიდი სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერა აქვს.

ლიტერატურა:

1. Калинин А., Анализ развития и состояния малого и среднего бизнеса в мире, ж.: «Экономика, предпринимательство и право», М., 2011, №4.
2. Виталисова Н., Бизнес-журнал Онлайн, 2005, 19-го августа.
3. მენარმეობის პრობლემების სისტემური გამოკვლევის ეროვნული ინსტიტუტის ვებ-გვერდი – www.nisse.ru.
4. ლუდუშაური ზ., ბალიაშვილი ე. და სხვები. მენარმეობა, მცირე მენარმეობა: თეორია და პრაქტიკა, თბ., 2004.
5. მცირე და საშუალო ბიზნესის კვლევის ინსტიტუტის ვებ-გვერდი – www.ifm-bonn.org.
6. Брагина Е., Малое предпринимательство в переходной экономике, ж.: «Мировая экономика и международные отношения», М., 2001, №1.
7. Engelschalk M. Creating a Fonorable Eorvironment for Small Business Development in Transition Countries. Paper presented at Conferenc on the Hard-to-Tax. Andrew Young School of Public Policy. Georgia State University, 2003.

REFERENCES:

1. Kalinin A., *Analysis of development and state of small and medium-sized business in the world*, J. Economics, Entrepreneurship and Right, M., 2011, #4
2. Vitalisova N., Business Journal Online, 2005, 19 August
3. Official website of National Institute forSystemic Problems Research of Entrepreneurship. www.nisse.ru.
4. Ghudushauri, Z., Baliashvili E., et al. Entrepreneurship, Small Business: Theory and Practice, Tbilisi, 2004
5. Official website of Small and Medium-sized enterprise research www.ifm-bonn.org.
6. Bragina E., Small business management in transition economy, J. Global Economy and International Relations, M., 2001, #1
7. Engelschalk M., Creating a Favorable Environment for Small Business Development in Transition Countries. Paper presented at